

Lackner László:

Mise, a rekonstruált zalacsébi fatemplomnak

Király László zeneszerző viszonya zenei stílusokhoz és a szülőföldhöz

Király László 1954-ben született Zalaegerszezen. Zenei tanulmányait a helyi zeneiskolában kezdte, majd a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában folytatta, ahol nagybőgőt és zeneszerzést tanult. Ezután egy évig a Postás Szimfonikus Zenekar tagja volt. Így jutott ki a Bécsi Ünnepi Hetekre, ahol megismerkedett Ligeti Györggyel. A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Szervánszky Endre és Petrovics Emil zeneszerzők osztályának hallgatójaként tanult. Tanulmányainak befejezése után 8 hónapot töltött a Genti Egyetem elektronikus zenei stúdiójában. 1981 óta a Magyar Rádió zenei rendezőjeként dolgozik. 1984-93-ig az Országos (később Nemzeti) Filharmónia kortárs zenei szaktanácsadójaként is működött. Szerzeményeiről számos rádiófelvétel készült. Több hanglemezen is megjelentek kompozíciói, melyek budapesti, vidéki és külföldi koncerteken is időnként hallhatók. Zenéjében közérthetőségre, világos kifejezőmódra törekszik. 2002-ben Erkel-díjjal tüntették ki.

Feltehetünk egy cinikusnak tűnő, furcsa kérdést: lehet-e jelentős magyar zeneszerző az, aki a rendszerváltás után nem írt a szakrális zeneirodalom klasszikus műfajába sorolható Misét? Persze a kérdés elmarasztaló állítást sugall, miszerint az elmúlt tíz évnéhány évben megnyílt a lehetősége annak, hogy művészeink mind nyíltabbban, a megbélyegzés kockázata nélkül fordulhassanak az egyházi zeneszerzés felé, és élhetetlen volt az, aki nem ragadta meg az új-régi lehetőséget.

Király László zalaegerszegi születésű, Erkel-díjas zeneszerző rendszeresen hazalátogat a fővárosból, és mintha a szülőföld egyre erőteljesebben csábítaná, ezek az alkalmak mind gyakoribbak.

A Zalaegerszegi Búcsú alkalmával mesélt nekem először arról, miként született meg a szülőföldnek szánt és megírt mise:

- Az Együtt Zalaegerszegért Egyesülettől, mint elszármazott, minden előzmény nélkül, 2002-ben kaptam egy meghívót, az Egerszegi Búcsúra, amelyet

örömmel elfogadtam. A Göcseji Falumúzeumban zajlott a rendezvény és ott fedeztem fel, hogy folyik egy építkezés, és mint megtudtam az egykori XVIII. századi zalacsébi fatemplom mását építette fel az egyesület. Ekkor felajánlottam, hogy írok egy misét ehhez a gyönyörű, archaikus templomhoz.

A dolog persze régebből datálódik, bennem már nagyon régóta érlelődött egy mise terve. Aztán a rendszerváltás után itt olyan misedömping indult el, szinte minden magyar zeneszerző kipróbálta, sőt, volt, aki tízesével ontotta a miséket. Akkor én elhatároztam, hogy soha nem fogok misét írni. Hát, bejött, hogy „soha nem mondd, hogy soha”. Belgiumban tartózkodtam, egyik éjszaka nem tudtam aludni, vergődtem, és hogy, hogy nem, megszólalt a fejemben egy kyrie-dallam. Kottapapírom nem volt, kis fecnire húztam öt vonalat, és leírtam, hogy reggelre el ne felejtsem. Aztán később eszembe jutott egy glória-dallam. Azt is feljegyeztem. Eveken keresztül őrizgettem ezt a cetlit, és

arra gondoltam, hogy egyszer majd komponálok belőle egy misét. Úgy látszik, hogy ennek manapság jött el az ideje.

Úgy igyekeztem, hogy ne legyen túl nehéz, persze ez nem jelenti azt, hogy könnyű lett. Nem az én különleges ötleteimet akartam belesűríteni, hanem arra törekedtem, hogy egy templomi közönség számára szépen hangzó, élvezhető, és emelkedett érzéseket kiváltó mű szülessék. 2002 szeptember közepére a Credo tételt fejeztem be, október közepe táján pedig elkészültem az utolsó tétellel is. Eredetileg arról volt szó, hogy a fatemplom avatása alkalmával mutatjuk be, de az egyesület vezetése úgy döntött, hogy külön program keretében hangzik majd fel, később.

- *Miként változott a zenei stílusod? Igaz-e, hogy a pályád elején a modernebb, az ún. avantgárd irányzatokat követted? Ez miként változott, egyáltalán hol tartasz most?*

- Minden ilyen kérdésfeltevésben érzek egy lappangó megbélyegzést, éppen ezért meg kell védenem az avantgárd zenét. A diktatúrák nem fogadták el, a nácik „elfajzott művészetnek” csúfolták, az elmúlt negyven évben pedig szívesen nevezték a kortárs zenét formalista dekadenciának, ami egyfajta igazságtalan szembeállítást is jelentett, mintha csak a klasszikus zene lenne muzikális, míg a modern nem lenne az. És megszületett a szocialista realizmus, amiben olyan „dicsőséges remekművek” születtek, mint a Dunajevszkij-operettek és az Állami Áruház. Ki kell állnom, az ún. modern zene mellett, hisz a huszadik század első felében modernnek számító nagyok mára már klasszikussá váltak. Gondoljunk Bartókra, Sztravinszkijre, Prokofjevre, Kodályra és még sorolhatnám. Szeretném kinyilatkoztatni, hogy az ún. modernség nem negatív kategória. Nekem is mondták már, hogy ugye maga nem modern, hanem rendes, normális zenét ír.

No, de valójában mi is történt? Mint

időnként minden művészet, a zene is beleszaladt a zsákutcába. A múlt század közepén Stockhausen és Boulez úgy érezték, hogy még jobban el kell távolodni a romantikától, mert nem lehetett folytatni Brahmsot, Puccinit, Verdit, Mahlert stb. Jött egy fiatal generáció, amely robbantott, ők voltak Sztravinszkijék, Bartókék. Aztán jött egy újabb generáció, a neoavantgárd, amely még messzebb ment. Ezek ma már idős emberek, de dolgoznak és ma is ugyanolyan absztrakt zenét írnak, mint fiatalabb korukban. Stockhausen egyik legújabb műve például *A helikopter kvartert*. A művészet egyre absztraktabbá vált, ez nem azt jelenti, hogy egyre rosszabb lett, vagy hogy nem születtek remekművek, csak azt, hogy a közönség mind nehezebben volt képes befogadni. Így aztán a hetvenes évek táján kialakult egy új tonális, vagy új, egyszerű stílus, ami ezeket a tabukat, kliséket elvetette. Aztán jött egy újabb generáció, mint pl. a miénk, amely azt mondta, hogy ebben a stílusban nem lát többet, nem lehet az absztrakciót a végletekig tovább fejleszteni, és új utakat kerestett.

Visszatérve a kérdés lényegéhez, igaz, hogy a pályám elején a modernebb vagy avantgárd irányzatokat követtem, most pedig ezzel a disszonánsabb, elvontabb stílussal szemben egy harmonikusabb, egyszerűbbet követek. Fokozatosan jutottam el eddig, nem egyik napról, egyik műről a másikra. Végül is a váltásnak van egy kijelölhető időpontja. A nyolcvanas évek elején Belgiumban jártam, ott nagyon sok új hatás ért. Éreztem, hogy sokféle lehetőség kínálkozik, egyszerűen nem tudtam, hogy merre induljak el. Közben persze voltak kisebb válságok is, volt, hogy három évig semmit nem írtam. Végül 1983-ban, kimerülve, betegen kezdtem hangonként összerakva megtalálni, hogy én valójában mit is akarok, mit is szeretnék. 1990 táján kezdtem érezni, hogy merre fogok tovább lépni, és az elmúlt tíz évben

már rakétaszerű sebességgel írom az egyik darabot a másik után. Amit most képviselek az egy szelídebb hangvétel, de semmiképpen nem kapituláció, nem visszatérés a jó öreg, szakállas brahmsi zenéhez, hanem egy öntisztuló folyamat. Ugyanez az útkeresés az egész világban lezajlott, és ezt az újabb korszakot most posztmodernnek nevezzük.

- *Mi ösztönzött arra, hogy intenzíven zalai témák felé fordulj?*

- Az ezoterikus pszichológia szerint a lelki betegségek egyik fő oka, hogy elveszítik az emberek a gyökereiket. Ma egy modern népvándorlás tanúi vagyunk, szinte senki nem ott él, ahol megszületett. Ha megnézzük a híres költők, festők, zeneszerzők életrajzát azt látjuk, hogy X született mondjuk Dicsőszentmártonban és Bécsben él, vagy Y meglátta a napvilágot Székelyudvarhelyen és New Yorkban telepedett le, és sorolhatnám. Az emberek többsége elveszti a talajt a lába alól. Ez egy iszonyatos tragédia, ami csak később tudatosul, amikor már a tudatalattiban rengeteget rombolt.

Tizennégy éves koromig Zalaegersze- gen éltem, de állandóan elvagyódtam, és tudtam, hogy majd, egyszer Budapesten fogok élni, mert zeneszerzést csak ott lehet tanulni, ezt a pályát csak ott lehet bejárni. Tudtam, hogy el kell szakadnom, de arra nem gondoltam, hogy ez ugyanakkor egy hatalmas lelki sebet is okoz. Az egész alkotóművészet nem más, mint az ember őstraumájának - a születés lelki sebének - a begyógyítása. Egy idő után én is eljutottam addig, hogy ezt a sebet be kell gyógyítani. Tehát az önkéntes emigrációval kellett kezelnem a sérelmeket fel kell oldani, és ennek az a módja, hogy visszafordulok a szülőföld tájai felé, azzal együtt, hogy

tudom, ez így egy látszat kezelés, ál- megoldás, és mégis. Ugyanis én most már soha nem tudok oda visszaköltözni; minden itt van Budapesten, a munkám, a karrierem, a családom. Így is nagyon nehéz a felszínen maradni, hát még, ha elvonulok vidékre... Ezért a művészetemmel igyek- szem ezt a feszültséget, vágyódást fel- oldani, - szublimálni, ahogy Freud mon- daná. Így aztán zeneművekben ölt testet ez a nosztalgia, ez a fájdalom.

- *Mi volt az első lépés ebben a haza felé fordulásban?*

- Amikor a Varsói Ősz című rendez- vényen megismertem az első folklorista lengyel irányzatot, akkor írtam én is egy darabot *Zalai bokréta* címmel. Termé- szetesen zalai népdalok kimerevített, le- csupaszított, absztrakt változatai ezek, egy kicsit még kezdetleges módon. Eljuttattam a Rádió népzenei rovatához, és ők fel is vették, majd megkértek, hogy készítsek hagyományos népdal-feldolgozásokat, mert azokra nagy igény lenne. Hozzálát- tam, és Vajda Józsi bácsi *Zalai zöld erdőben* című gyűjteményéből feldolgoz- tam néhány népdalt. Rögzítették is *Zalai népdalok* címmel.

Aztán nagy szünet követke- zett, nem foglalkoztam a zalaisággal. 1984-ben, amikor kezembe kaptam a *Visszhang* című zalai irodalmi antoló- giát, amiben meglepően sok költő hangulatos, jó versét tették közzé, rácsodálkoztam. Nem tud- tam, hogy ilyen gazdag és sokszínű költészet virágzik a szülőföldre-

men. Nyomban komponáltam hat kórusművet vegyes karra, igaz, hogy tizennyolc évbe telt, míg felvették a Rádióban, illetve koncerten megszólalt. Utána megint szünet következett. Majd kilencvenben írtam meg a *Zalatój* című, négytétéles zenekari szvitet, ez ma az

egyik legfontosabb darabom. Öt év múlva érintett meg két költő, Kántor János Kurszán és Szoliva János költészete, tőlük zenésítettem meg nyolc haikut, kamara együttesre. Ez is nyilvánosan elhangzott. 1998-ban találtam rá az *Egerszegi múzsa* című kötetre, ebből nőtt ki azt ötvennyolc dalból álló *Egerszegi daloskönyv* című dalciklus. Hát, valójában ezekben tudtam igazán mélyen kiélni zalai nosztalgiámat. Ennek aztán még egy utóhangja is született, a *Vallomások Zaláról* címmel, amely kamarazenekari kísérettel, két szólistával szólaltatható meg. Bemutatóra vár, bár részleteit az idei Egerszegi Búcsúban hallhatta a közönség.

- *Min dolgozol, milyen további terveid vannak?*

- A következő másfél évben három nagyméretű, zalai témájú zeneművet szeretnék megírni, de ezek részleteit most még nem árulnám el. Legyen titok, meglepetésnek szánom. Természetes, hogy a szülőföld téma is előbb-utóbb kimerül, mindenesetre túljutottam vele a kulminációs ponton.

Idén nyáron írtam picit lányomnak a második születésnapjára, egy fuvola-zongora divertimentót, öt tételben, *Veronikának* címmel. Várhatóan a Fészek klubban mutatják be novemberben. Aztán komponáltam egy klarinét kvintettet, egy lassú

és egy gyors tétellel, *Sírató és tréfa* címmel. Ennek az az érdekessége, hogy az első tizenkét ütem még 1975 nyarán készült el, ugyanis szerettem volna írni egy klarinét, brácsa, cselló triót, elkezdtem és tizenkét ütem után megakadtam, nem tudtam folytatni. A témát eltettem, huszonnyolc év után mostanában előkerült, és ebből kicsirázva született meg nemrég egy nagyon jól sikerült, klarinétre és vonósnégyesre írt kompozíció.

A közelmúltban a kezembe került Horváth Károly *Csúfolók a Kerka mentén* című füzeté. Láttam, hogy nagyon jópofa, pajzán népi szövegek vannak benne, nos ezt felhasználva készítettem el egy húsz tételes, tizenegy-két perces kórusművet. Remélem a kórusok szívesen éneklék majd, és hát szeretném felajánlani a Nemzeti Énekkarnak.

- *Mikor látogatsz legközelebb haza?*

- Nemrég üzent a szülőváros, hogy a fentebb említett mise bemutatójára november végén kerül sor. Nagy várakozással és izgalommal tekintek az esemény elé.

Lapzárta után, november 30-án létrejött az ősbemutató, a zalaegerszegi Canterina Kamarakórus Paál Enikő vezetésével, orgonakísérettel, a Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben, telt ház előtt, nagy sikerrel megszólaltatta a Zalaegerszegi Misét.

